

1943 nyarán több mint 800 000 ember végzett munkaszolgálatot, zsidók és nem zsidók vegyesen. Ezt a hatalmas tömeget három munkaszolgálati rendszerben foglalkoztatták:

- katonai munkásszázadokban, amelyek magyarokból és a trianoni Magyarországon élő nemzeti kisebbségek tagjaiból állottak;
- közérdekű munkaszolgálatos-zászlóaljokban;
- kiegészítő zsidó munkásszázadokban.

Horthy kormányzó 1943. november 4-én elrendelte, hogy a hatékonyabb és gazdaságosabb működés, valamint a nagyobb munkafegyelem biztosítása érdekében e három rendszert egységesítsék és központosítsák. Honvédelmi Munkaszervezet néven új szervezeti forma létesült, amely összefogta a három szervezetet, s ellátta a következő feladatokat:

- katonai, közérdekű és kiegészítő munkaszolgálat szervezése, kiképzése és felszerelése, belföldi és határokon kívüli igénybevételre egyaránt;
- szakképzett és nem szakképzett munkások mozgósítása és szétosztása a hadiüzemek között;
- munkások mozgósítása és beállítása azoknak a helyére, akik katonai szolgálatot teljesítenek;
- felügyelet gyakorlása a munkaszolgálatosok elhelyezése, ellátása, foglalkoztatása és díjazása felett.¹²⁵

Az új rendszerben az állami vállalatok és a hadiüzemek részéről felmerülő munkaerőigényekkel a honvédelmi minisztériumhoz kellett fordulni. A legfőbb döntési jogkört a miniszter kezébe tették le, ő pedig a minisztérium meghatározott osztályaival és a Honvédelmi Munkaszervezettel együttműködve intézkedett.¹²⁶

Röder Jenő visszaemlékezése szerint a gyakorlati irányítás feladatával a minisztérium munkaügyi csoportját bízták meg, s a felügyeletet 1944-ben Hennyey Gusztáv altábornagy gyakorolta.¹²⁷ A csoport két részlegre oszlott. Az egyiket a KMOF alkotta, élén Hornyval, fő feladata abból állt, hogy elbírálja a munkaerő-kérelmeket, és javaslatokat tegyen a kérelmek teljesítését illetően, felügyeljen, hogyan osztják el a munkaerőt, és gondoskodják róla, hogy a munkaszolgálatos-századokból oda jusson, ahol a leginkább szükség van rájuk. A másik részleget Gátföldi (Spanner) Egon ezredes parancsnoksága alá helyezték, akinek az volt a megbízatása, hogy a munkaszolgálatos-egységeket szervezze, az utánpótlásról és a fegyelemről gondoskodják.¹²⁸ Ezt a szervezeti sémát a német megszállás után, 1944-ben ismét átalakították.

Ez az átszervezés, akárcsak a munkaszolgálatosokkal kapcsolatos bá-